

Gråsäl

Halichoerus grypus

EU-kod: 1364

Länk: Gemensam text (arternas namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#2

Biologi – ekologi

Länk: Gemensam text (biologi och ekologi)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#4

Livsmiljö

Gråsälén är havslevande. Under pälsömsningen i maj-juni söker sig sälarna i stor utsträckning till traditionellt utnyttjande tillhåll där de ligger på skär och kobbar.

Reproduktion och spridning

I Östersjön föder gråsälshonan en unge (kut) i månadsskiftet februari–mars. Många gråsälskutar föds på isen i Bottenviken, Norra Kvarken eller Finska viken, men en stor andel kutar föds också på land i Stockholms skärgård, på Åland eller i Estland. Gråsälarna på västkusten har observerats med kutar både under vårvintern och på hösten. Ungarna diar i cirka tre veckor. Könsmognaden inträder hos honorna normalt under det 5:e eller 6: levnadsåret.

Gråsälén kan röra sig över stora arealer, upp mot eller över 10 000 kvadratkilometer, och kan således förflytta sig från svenska till finska eller estniska kusten från ett år till ett annat.

Övrigt

Gråsälär äter huvudsakligen fisk även om unga gråsälär också äter kräftdjur och mollusker (musslor, snäckor). Gråsäl är inte specialiserad i sitt födoval utan äter mest stimfisk och bottenlevande fisk som strömming, tånglake och flundror, men även lax, sik och torsk m.fl. I genomsnitt konsumerar en gråsäl föda motsvarande 2–3 % av sin kroppsvikt dagligen, dock varierar intaget med födans näringsinnehåll. Konsumtionen är högst under senhösten då djuren bygger upp späcklagret inför vintern.

Status

Länk: Gemensam text (status)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#6

Status och internationellt ansvar

- Sveriges rödlista 2010: Arten är Livskraftig (LC) och därmed inte rödlistad.

Rapporterad nationell bevarandestatus 2007

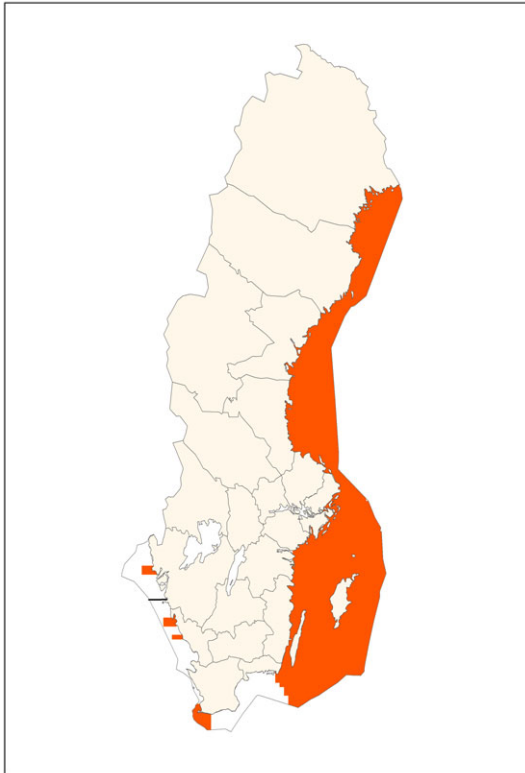
Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för arten (antal)	0	34		34*
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)	616	133 508		134 124
Referensvärde (km ²)	616	133 508		134 124
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Population				
Aktuellt värde (enhet ¹)	3 - 10	8 000- 12 000		8 003-12 010
Referensvärde (enhet ¹)	3	>10 000 ^c		>10 003 ^c
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Dålig		
Bedömning trend	Stabil	Förbättring		
Artens livsmiljö				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Otillräcklig		
Bedömning trend	Stabil	Försämring		
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Otillräcklig		
Bedömning trend	Stabil	Försämring		
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Dålig		
Bedömning trend	Stabil	Förbättring		

¹ Enhet för artens population är antal individer.

Kommentarer till rapporterade uppgifter

^c Sverige har inte angett exakt referensvärde. I rapporteringen 2007 angavs att referensvärdet behöver vara mer än det som angetts i rapporteringen.

* Sedan rapporteringen har antalet Natura 2000-områden utökats till 35 stycken.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde.

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#12

Hotbild

- Drunkning i fiskeredskap är den vanligaste dödsorsaken bland gråsäl idag och drabbar främst unga, oerfarna sälar. Den totala bifångsten av gråsäl beräknas för samtliga fisken till minst 400 djur bara i Sverige. För Östersjön som helhet riskerar därför bifångsterna av gråsäl närma sig minst 1 000 (eller ca 8 %) djur per år. Detta överstiger markant de nya miljömålen krav om att senast år 2010 ska de årliga totala bifångsterna av marina däggdjur uppgå till maximalt 1 % av respektive bestånd.
- Idag har frekvensen av de flesta av sjukdomsskadorna orsakat av miljögifter minskat betydligt i omfattning. Fortfarande är dock frekvensen högre i Östersjön än i de Atlantiska populationerna. Alarmerande är emellertid att frekvensen av tarmsår stadigt ökat bland gråsälarna sedan slutet av 1980-talet och idag är det den vanligaste dödsorsaken efter drunkning i fiskeredskap. Tarmsåren orsakas av parasiter (hakmask) som penetrerar tarmen

och orsakar bukhinneinflammation. Tarmparasiter är inget ovanligt bland vilda djur men att det får så allvarliga konsekvenser är sällsynt. Orsaken är fortfarande inte riktigt kartlagd men tros ha samband med nedsatt immunförsvar hos sälarna vilket sannolikt orsakas av ett nytt ännu okänt miljögift. Nya gifter som kommer ut i miljön, vars effekter fortfarande är okända, kan utgöra ett allvarligt hot mot gråsälarna och många andra marina organismer även i framtiden.

- Gråsälarna är i behov av skyddade områden bl.a. under pälsömsningen. Störning vid de traditionella samlingsplatserna, liksom störning av sälar med ungar under våren är en del av ett framtida tänkbart hot.
- Det finns en risk att brist på fisk, åtminstone vintertid i södra Östersjön, kan komma att bli en begränsande faktor för gråsälarna.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för arten sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Arbete pågår för att finna metoder som minskar bifångsterna i fiskeredskap och som minskar de ekonomiska förlusterna för yrkesfiskarna.
- Övervakning av beståndsstatus och hälsotillstånd samt märkning av kutar pågår fortlöpande (inom ramen för naturvårdsverkets miljöövervakningssystem).

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#16

- Arten ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och den är inte en prioriterad art där.
- Arten har enligt art- och habitatdirektivet ett sådant gemenskapsintresse att insamling i naturen och exploatering kan bli föremål för särskilda förvaltningsåtgärder. Arten finns upptagen i bilaga 5 till art- och habitatdirektivet och betecknas med F i Artskyddsförordningens bilaga 1.
- Enligt 3§ Jaktlagen får arten inte fångas eller dödas om det inte uttryckligen är tillåtet vid jakt enligt andra delar av jaktlagstiftningen. När viltet är fredat gäller det även dess bon.

Bevarandemål och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#24

Förslag till mål (inte fastställda)

<i>Mål – utbredning & förekomst</i>	<i>Nivå</i>	<i>Metod</i>	<i>Mått</i>	<i>Frekvens</i>
Utbredningsområdet för gräsäl ska vara minst 133 508 km ² i marin baltisk region.	Biogeo-grafisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal km ²	Vart 6:e år
Utbredningsområdet för gräsäl ska vara minst 616 km ² i marin atlantisk region	Biogeo-grafisk	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Antal km ²	Vart 6:e år
Det ska finnas gräsäl längs hela den svenska kusten.	Nationell	Geografisk analys enl. EU:s metodik för artikel 17-rapporter.	Utbredning på karta	Vart 6:e år

<i>Mål – population</i>	<i>Nivå</i>	<i>Metod</i>	<i>Mått</i>	<i>Frekvens</i>
Det ska finnas minst XX ^a individer av gräsäl i marin baltisk region.	Biogeo-grafisk	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år
Det ska finnas minst 3 individer av gräsäl i marin atlantisk region.	Biogeo-grafisk	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år
Det ska finnas minst XX individer av gräsäl i de svenska delarna av Bottniska viken.	Landskap	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år
Det ska finnas minst XX individer av gräsäl i de svenska delarna av egentliga Östersjön.	Landskap	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år
Det ska finnas minst XX individer av gräsäl längs västkusten.	Landskap	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år
Andelen fertila individer av könsmogna gräsälshonor ska vara minst 95 % i Sverige / område YY.	Område / Nationell	Övervakning gräsäl.	Andel individer	Varje år
Dräktighetsfrekvensen för fertila gräsälshonor ska vara minst 95% i Sverige / område YY.	Område / Nationell	Övervakning gräsäl.	Andel individer	Kuträkning isfattiga vintrar.
Det ska finnas minst XX individer av gräsäl i området YY.	Område	Övervakning gräsäl.	Antal individer	Varje år

Mål – livsmiljö	Nivå	Metod	Mått	Frekvens
Det ska finnas minst 35 sälskyddsområden som är lämpliga för gråsälkolonier spridda längs kusten.	Nationell	Övervakning gråsäl.	Antal lokaler	Varje år

Kommentarer

^a Målet definieras med antal när referensvärde för arten har angetts. Se även kommentar under tabell för nationell bevarandestatus 2007.

Minimnivån för uppföljning i skyddade områden är obligatorisk uppföljning av förekomst i minst 50% av områdena för Östersjöpopulationen vart 6:e år.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/arter/artergemensam.pdf#30

Artvis litteratur

Almkvist, L., Olsson, M. Och Söderberg, S. 1980. Säl i Sverige. Svenska Naturskyddsföreningen, 80 sidor. Stockholm.

Anonym. 2001. Nationell förvaltningsplan för gråsälbeståndet i Östersjön. Naturvårdsverket. 83 sidor

Bergman, A. 1999. Health condition of the Baltic grey seal (*Halichoerus grypus*) during two decades. Gynaecological health improvement but increased prevalence of colonic ulcers. *APMIS* 107: 270–282

Bergman, A. 2001. Gråsälpopulationens hälsotillstånd. Bottniska viken 2000. Årsrapport från den marina miljöövervakningen. Umeå Marina Forskningscentrum. Pp. 22–23.

Bergman, A. och Bäcklin, B.-M. 2000. Gråsälarnas hälsa – bättre men inte bra. Östersjö '99. Året som gått. Stockholms Marina Forskningscentrum. Pp. 10–14.

Bonner, N. B. 1981, Grey Seal, *Halichoerus grypus*. I: Handbook of Marine Mammals. Volume 2 Seals. (Eds. Ridgway, S. H and Harrison, R. J.) Academic Press, London.

Curry-Lindahl, K. 1970. Breeding biology of Baltic grey seals (*Halichoerus grypus*). *Der Zoologische Garten* 38: 16–29.

Hiby, L., Lundberg, T., Karlsson, O. & Helander, B. 2001. An estimate of the size of the Baltic grey seal population based on Photo-ID data. Rapport till Projekt Sälår och Fiske, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Naturvårdsverket. 2001-11-29.

Hårding, K. and Härkönen, K. 1999. Development in the Baltic Grey Seal (*Halichoerus grypus*) and Ringed Seal (*Phoca hispida*) Populations during the 20th Century. *Ambio* 28: 619–627.

Helander, B. och Karlsson, O. 2002. Gråsäl. Bottniska viken 2001. Årsrapport från den marina miljöövervakningen. Umeå Marina Forskningscentrum. Pp. 24–26.

Helander, B. och Karlsson, O. 2002. Inventering av gråsäl vid svenska Östersjökus-ten 2001. Sälinformation, Naturhistoriska riksmuseet, 2002:1.

Karlsson, O. 2001. Rapport från projektet Flyginventering av gråsälskutar i Östersjön mars 2001. Rapport till Projekt Sälår och Fiske, Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Naturvårdsverket, 2001-12-18.

Renouf, D. (Ed) 1991. Behaviour of Pinnipeds. Chapman and Hall. London
Söderberg, S. 1972. Sälens födoval och skadegörelse på laxfisket i Östersjön. Ost-kustfiskarens centralförbund. Stencil.

Övergripande litteratur

Anonym. 2002. Miljökvalitetsmål: Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Länkar

http://www.nrm.se/forskningochsamlingar/miljogiftsforskning/overvakning/salaroc_havsornimiljoovervakningen/grasal.1043.htm

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Nedre-meny/Nyheter/Skydds jakt-pa-grasal/>

http://www.rktl.fi/svenska/meddelanden/vardplaner_for_grasal.html

Kontaktuppgifter

Martin Tjernberg
martin.tjernberg@artdata.slu.se
018-67 22 84

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala